

DESPRE NOȚIUNEA DE REALIZARE TEHNICĂ NOUĂ LA NIVELUL UNITĂȚII CA MODALITATE DE PROTEJARE A DREPTURILOR INVENTATORILOR ȘI A CARACTERULUI JURIDIC AL DREPTURILOR IZVORĂTE DIN APLICAREA ACESTEIA

Author: Raul Felix HODOȘ*

***Abstract:** The notion of “invention” as it is generally known is a new technical achievement in any domain and represents a progress compared to the previous achievement (according to DEX). We could accept a definition of this notion as “an idea which gives a practical solution to a problem occurring in a domain of technology”. The idea should be a novelty on the world level and it should be useful. As we find ourselves in a technical area we will definitely refer to “invention” as to “a new technical achievement” on the world level.*

***Keywords:** Inventors’ Rights, Technical Achievement, Invention, Progress.*

***JEL Classification:** K11*

1. Sediul materiei. Realizarea tehnică nouă la nivelul unității apare în dreptul românesc ca noțiune, pentru prima dată, în Legea nr. 64/1991¹, art. 67, fără însă a fi definită din punct de vedere juridic. În urma apariției Legii nr. 203/2002² prin care s-a modificat, completat, renumerotat și s-a dispus republicarea Legii nr. 64/1991, acest articol nu a fost modificat sau completat, însă, în urma republicării Legii nr. 64/1995, a devenit art. 72 în cadrul acesteia³.

Anterior intrării în vigoare a Legii nr. 64/1991, o instituție apropiată, respectiv inovația, era reglementată de Legea nr. 62/1974⁴. Actualmente, "inovarea" este o noțiune vehiculată de legiuitor doar în ce privește strategia națională de dezvoltare a cercetării în O.G. nr. 57/2002⁵ privind cercetarea științifică și dezvoltarea tehnologică.

* PhD. Candidate, Assistant, “Petru Maior” University of Târgu-Mureș, Faculty of Economics, Law and Administrative Science, Romania. Lawyer, Mureș Bar Association.

¹ Legea nr. 64/1991 privind brevetele de invenție din 11/10/1991, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 212 din 21/10/1991.

² Legea nr. 203/2002 pentru modificarea și completarea Legii nr. 64/1991 privind brevetele de invenție din 19/04/2002, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 340 din 22/05/2002.

³ Legea nr. 64/1991 (r1) din 11/10/1991 privind brevetele de invenție, republicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 752 din 15/10/2002.

⁴ Legea nr. 62/1974 privind invențiile și inovațiile din 30/10/1974 publicată în Buletinul Oficial nr. 137 din 02/11/1974.

⁵ Ordonanța nr. 57/2002 din 16/08/2002 privind cercetarea științifică și dezvoltarea tehnologică din 16/08/2002, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 643 din 30/08/2002 a fost modificată de O.G. nr. 86/2003 din 28/08/2003 publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 624 din 31/08/2003, aprobată de Legea nr. 324/2003 din 8/07/2003, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 514 din 16/07/2003 și modificată ulterior de O.G. nr. 38/2004 din 29/01/2004, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 92 din 31/01/2004.

2. Cu privire la înțelesul noțiunilor de “invenție” și “realizare tehnică”. Art. 2 al Legii nr. 64/1991 republicată nu definește și termenii de “invenție”, respectiv de “realizare tehnică”. Art. 10 din Legea nr. 62/1974 privind invențiile și inovațiile, legea care a reglementat anterior apariției Legii nr. 64/1991 acest domeniu, definește: „Constituie invenție, în înțelesul prezentei legi, creația științifică sau tehnică, care prezintă noutate și progres față de stadiul cunoscut al tehnicii mondiale, care nu a mai fost brevetată sau făcută publică în țară sau străinătate, reprezintă o soluție tehnică și poate fi aplicată pentru rezolvarea unor probleme din economie, știință, ocrotirea sănătății, apărarea națională sau în orice alt domeniu al vieții economice și sociale”.

Termenul de “invenție”, în accepțiune comună, reprezintă “o realizare tehnică nouă din orice domeniu de activitate care reprezintă un progres față de realizarea anterioară” (conform DEX). Invenția nu trebuie să fie atestată printr-un brevet, pentru a fi considerată ca atare.

Putem accepta o definiție a termenului de invenție ca fiind “o idee care permite soluționarea practică a unei anumite probleme dintr-un domeniu al tehnologiei”⁶. Ideea trebuie să aibă caracter de noutate la nivel mondial și să fie utilă⁷. Aflându-ne într-un domeniu tehnic, evident, ne referim la “invenție” ca la o “realizare tehnică nouă” la nivel mondial.

Deosebirea dintre “invenție”, astfel cum este definită anterior și “realizarea tehnică, care este nouă la nivelul unei unități”, la care se referă art. 72 din Legea nr. 64/91/R, este referirea la teritoriul pentru care realizarea tehnică este nouă: pentru “invenție”, în concepția unanim acceptată, acest teritoriu este întreaga lume, pe când, cel de-al doilea termen se referă expres la “unitatea” care o exploatează. Altfel spus, o “realizare tehnică nouă la nivelul unei unități” este “invenție” dacă la nivelul întregii lumi nu există o altă realizare similară care să fi fost protejată anterior printr-un brevet de invenție. Oricum, în sensul larg, “realizarea tehnică nouă la nivelul unității” este o “invenție” pentru acea unitate. Acesta este și motivul pentru care legea protejează autorii unor astfel de “realizări tehnice noi” la nivelul unităților.

Pentru acordarea brevetului de invenție, pentru recunoașterea calității de inventator la nivelul întregii lumi, trebuie îndeplinite o serie de proceduri prevăzute de lege (proceduri conforme cu dispozițiile Convenției pentru protecția proprietății industriale din 20 martie 1883, Paris)⁸. Aceste proceduri pot dura mai mulți ani, fiind nevoie ca O.S.I.M. să verifice anterioritatea înregistrării acesteia în întreaga lume.

La nivelul unității, “realizarea tehnică nouă” este extrem de ușor de identificat și verificat, fiind la fel de ușor să se stabilească cine sunt autorii acesteia. La această scară, “realizării tehnice noi” i se poate asimila noțiunea de inovație⁹, astfel cum aceasta era înțeleasă de art. 65 din Legea nr. 62/1974, actualmente abrogată prin Legea nr. 64/1991: ”Constituie inovație realizarea tehnică care prezintă noutate pe plan național, progres și

⁶ A se vedea World Intellectual Property Organization/Organizația Mondială a Proprietății Intelectuale - *Introducere în Proprietatea Intelectuală*, ed. Rosetti, București, 2001, p. 20.

⁷ A se vedea pentru dezvoltări și Nicolae Pușcaș - *Invențiile salariaților*, ed. Lumina Lex, București, 2002, p. 154 și urm.

⁸ Convenție de la Paris pentru protecția proprietății industriale din 20 martie 1883 din 20/03/1883, publicată în Buletinul Oficial nr. 1 din 06/01/1969, revizuită la Bruxelles la 14 decembrie 1900, la Washington la 2 iunie 1911, la Haga la 6 noiembrie 1925, la Londra la 2 iunie 1934, la Lisabona la 31 octombrie 1958 și la Stockholm la 14 iulie 1967, ratificată prin decret nr. 1177/1968 din 28/12/1968, publicat în Buletinul Oficial nr. 1 din 06/01/1969.

⁹ În același sens, a se vedea Viorel Roș - *Dreptul Proprietății Intelectuale*, ed. Global Lex, București, 2001, p. 328.

avantaje economice ori sociale, rezolvă o problemă în industrie sau în orice domeniu al economiei, științei, culturii, ocrotirii sănătății și apărării țării sau în orice alt domeniu al vieții economico-sociale și nu a mai fost aplicată pe teritoriul Republicii Socialiste România.” Prin aceeași lege inovatorilor li se recunoșteau anumite drepturi, inclusiv bănești, astfel cum prin Legea nr. 64/1991 republicată li se recunoaște și autorilor realizărilor tehnice noi la nivelul unității. Neîndoiește că putem asimila, deci, „realizarea tehnică nouă și utilă la nivelul unității” conceptului de inovație.

În concluzie, brevetul de invenție este necesar doar pentru ca “invenția” să primească o recunoaștere opozabilă tuturor. Însă, nu este brevetul cel care naște caracteristicile invenției, aceasta existând ca atare de la momentul descrierii sale de către inventator, astfel cum a fost adusă la cunoștință publică. Pe de altă parte, o invenție, în sensul restrâns al cuvântului este întotdeauna “o realizare tehnică nouă la nivelul unității”, și, mai mult, pentru a fi recunoscută ca “invenție” pretutindeni, invenția trebuie să fie, în primul rând, “o realizare tehnică nouă la nivelul unității”.

3. Natura juridică a drepturilor și obligațiilor izvorâte din aplicarea realizării tehnice noi la nivelul unității. Art. 72 din Legea nr. 64/1991 republicată, instituie în sarcina unității atestarea calității de autor, încheierea unui contract și plata drepturilor bănești cuvenite.

Dreptul de proprietate industrială este definit de doctrină ca un drept real special având ca obiect un bun incorporeal - o creație nouă cu aplicabilitate industrială¹⁰.

Practica juridică românească ezită între atribuirea unei naturi civile sau comerciale a contractului încheiat între autor și unitatea beneficiară.

Astfel, Tribunalul Timiș, prin sentința civilă nr. 329/PI/1998, irevocabilă, hotărăște în sensul obligării S.C. AUTOMOBILE DACIA S.A. COLIBAȘI să încheie contractul privind acordarea drepturilor bănești autorului S.I.R. pentru realizarea tehnicii noi aplicată de unitate¹¹, în rejudecare după casare de către C.S.J., în cadrul secției civile și atestând astfel natura juridică civilă a dreptului. În același sens, extrem de bine argumentat, se exprimă C.S.J. prin decizia nr. 1596/16.04.2003¹².

Fără a fi, însă, consecventă, Î.C.C.J. a statuat în mai multe cazuri natura comercială a litigiilor având ca obiect drepturi de proprietate industrială, nu numai prin judecarea recursurilor formulate în respectivele dosare de către secția comercială a Înaltei Curți¹³, dar și prin casarea unor decizii și retrimiteră cauzelor spre rejudecare secțiilor comerciale a Tribunalurilor sau Curților de Apel¹⁴.

În sfârșit, având în vedere contrarietatea opiniilor exprimate în practică, C.S.J. a pronunțat o hotărâre pentru a împăca ambele opinii. Astfel, se reține în cauza având ca obiect anularea înregistrării unei mărci la O.S.I.M. că legalitatea judecării nu este influențată de faptul că hotărârea a fost pronunțată de secția civilă sau comercială a instanței, „neputându-se reține o încălcare a competenței în cazul soluționării unui litigiu comercial de către secția civilă a tribunalului sau curții de apel”¹⁵.

¹⁰ Nicolae Pușcaș, *op. cit.*, p. 37.

¹¹ S. civ. nr. 329/PI/21.04.1998 a Tribunalului Timiș, irevocabilă prin decizia 562/2004 a C.S.J., nepublicată.

¹² Dec. civ. nr. 1596/16.04.2003 a C.S.J., publicată pe site-ul www.iccj.ro.

¹³ Dec. com. nr. 1288/1996 a C.S.J., publicată prin Îndaco Lege 4.

¹⁴ Dec. civ. nr. 5438/16.12.2003 a Î.C.C.J., publicată pe site-ul www.iccj.ro.

¹⁵ Dec. civ. nr. 2357/2003 a C.S.J., publicată pe site-ul www.iccj.ro.

Doctrina stabilește natura civilă a drepturilor de proprietate industrială¹⁶. De altfel, însăși Legea nr. 64/1991 republicată, în art. 72 alin. 3, face trimitere în ce privește stabilirea despăgubirilor la dreptul comun. Or, acesta nu poate fi decât dreptul civil.

Pe de altă parte, în cele mai multe dintre cazuri, între autor și unitate există raporturi de muncă. Raportat la dispozițiile art. 5 care are în vedere autorul salariat, contractul prevăzut de art. 72 este cel mai probabil un act adițional la contractul de muncă. Art. 155 din Codul muncii prevede că salariul cuprinde și „alte adaosuri”. Or, este evident că recompensa bănească se încadrează la acest punct.

Art. 3 din Codul comercial nu cuprinde între faptele de comerț și activitățile de proprietate industrială. Deși, art. 56 stabilește că, dacă un act este comercial pentru una din părți, se va aplica legea comercială și necomerciantului, considerăm că nu poate fi aplicat în ce privește proprietatea industrială. Astfel, fără puțință de tăgadă, inovația/realizare tehnică, precum și invenția brevetată fac parte din fondul de comerț al societății comerciale. Nu se poate afirma, însă, că în ce privește activitatea de proprietate industrială ne aflăm în cadrul materiei comerciale. Natura acesteia trebuie să aibă în vedere, cel puțin în relația autor - unitate, persoana autorului, tot astfel cum dreptul muncii are ca subiect principal persoana angajatului, iar nu angajatorul.

4. Concluzii. Pentru motivele anterior expuse, considerăm, de lege ferenda, că se impune asimilarea procedurilor din dreptul proprietății industriale cu cele din dreptul muncii. Este echitabil pentru autorul salariat să uzeze de drepturile conferite de calitatea de salariat pentru a-și prezerva drepturile de proprietate industrială instituite de lege. Cu titlu de exemplu, învederăm doar imposibilitatea de control al aplicării realizării tehnice, respectiv al beneficiilor economice realizate în urma aplicării, după momentul finalizării acesteia, unitatea putând uza oricând de dreptul de a invoca secretul de serviciu.

În fine, față de schematică legiferare a realizării tehnice noi la nivelul unității, care este o noțiune care nu coincide cu inovația și, în consecință, nu poate ultraactiva nici măcar în acest sens Legea nr. 62/1974, abrogată, se impune completarea Legii nr. 64/1991 cu un capitol dedicat acesteia, urmându-se a se avea în vedere și eventualele proceduri ce trebuie urmate pentru obținerea calității de autor și, respectiv, pentru încheierea contractului privind drepturile bănești.

¹⁶ Gabriel Boroi - *Drept civil. Partea generală. Persoanele*, ed. AllBeck, București 2001, p. 5; Ernest Lupan - *Drept civil. Partea generală*, ed. Argonaut, Cluj - Napoca, 1997, p. 21.